

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Narodna radikalna stranka med Slovenci

Ivan Podržaj.

Vsi oni maloštevilni Slovenci, ki so pred vojno kot pravi Jugosloveni zasledovali z največjo pozornostjo in v nestrpnem pričakovanju politično in državno življenje kumanovske, bregalniške, cerske in končno kajmakčalanske Srbije, so se dobro zavedali, da je bila ta Srbija skrbno in z mnogimi žrtvami pripravljeno delo radikalne stranke, ki je z udeleževanjem svojega slovansko-socijalnega programa organizirala siromašno in izkoriščano srbsko ljudstvo na temeljnem političnem načelu svobode, neodvisnosti in samouprave. Radikalna stranka je ustvarila iz male odvisne srbske države moderno, ustavno in nacionalno državo, ki je postala Piemont vseh južnih Slovanov.

Kdor je imel pred vojno kakršnekoli stike s Srbijo, se je moral prepričati o resnem delu radikalne stranke za rešitev vprašanja našega ujedinjenja v skupni kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Na žalost je moralo vprašanje zedinjenja z Bolgari odpasti po njihovi lastni krivdi. Delo za osvoboditev in ujedinjenje avstro-ogrskih južnih Slovanov je morala radikalna stranka naravno omejiti na ozemlje kraljevine Srbije, vendar pa so njene ideje našle ugoden odmev tudi tostran Save, v prvi vrsti pri vojvodinskih Srbih, od katerih se je marsikdo preselil v Beograd, kjer je kot član radikalne stranke dosegel visok položaj, v katerem je deloval za uresničitev radikalnih idej.

Tudi med Slovenci je našla radikalna ideja sicer redke toda dosledne in v zmago verujoče zastopnike, ki v avstrijskih političnih razmerah niso mogli javno širiti misli narodnega in državnega ujedinjenja v smislu »srbske« radikalne stranke, t. j. v smislu, ki je bil istoveten z našim nacionalnim in političnim osvoboditvijo, saj je bil osumljen že vsak, ako je za časa balkanskih vojn izrazil svoje simpatije do Srbov. Kakšno je bilo splošno razpoloženje med Slovenci, dokazujejo žalostna dejstva ob in med vojno za naše osvoboditev. Ne gre za osebo, temveč za značilnost, ako omenim tu slučaj, ki je bil v primeri z mnogimi drugimi malenkosten. Ko so ob izbruhu vojne iskali in zapirali avstrijski habsburški monarhiji nevarne elemente s pomočjo onih Slovencev, ki se danes protivijo skupni državi s Srbi in Hrvati pod vladavino narodnih Karađorđevićev, so aretirali in zaprli tudi mojo malenkost. Policija me je izročila vojaškemu

avditorju s spremnim pismom, v katerem sem bil označen kot »srbofil in državi nevarna oseba«. Zakaj? Bil sem član uredništva ljubljanskega dnevnika »Dan«, ki je veljal splošno kot srbofilsko glasilo, dasiravno je menda iz praktičnih razlogov pisal še preveč »previdno«. Toda to ni vse in to še ne bi bilo tako zlo. Pozneje sem zvedel podrobnosti. Prijeli so namreč nekega gospoda — naj se mu godi dobro — češ da je sodelavec omenjenega dnevnika. In ta gospod — bil je prej res to, kar so mu očitali — je svečano izjavil, da to ni res ter je brez vsake potrebe izdal moje ime, na kar so me dobili tik pred odhodom v Italijo. In takih ljudi je bilo med nami mnogo. Kakor rečeno, je to malenkosten slučaj, toda značilen za naše sedanje razne »Samoslovence« in »Jugoslovence«.

Prišla je svetovna vojna, katere začetek in razvoj sta pokazala nacionalno-politično življenje Slovencev v žalostni perspektivi. Nespametno bi bilo zakrivati oči pred zgodovinsko resnico. Koliko je bilo Slovencev, ki so potem, ko so dognali, odobraval in usmerili svoje mišljenje po objavi sklepov srbske narodne skupščine na zgodovinski seji 24. novembra 1914 v Nišu, kjer je srbski narod, zastopan v ogromni večini v radikalni stranki, proglasil, da sprejema za obrambo svoje neodvisnosti boj, ki so mu ga vsilili nenasitni močni sosedi, in je obenem izjavil, da razvija zastavo za svobodo in ujedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev! Koliko je bilo Slovencev, ki so soglašali z manifestom na otoku Krfu (v juliju 1917), z deklaracijo, katere nazori in načela so delo radikalne stranke in ki so bili pozneje sankcionirani po ustavotvorni skupščini? In vendar so ta načela temelj naše svobodne nacionalne države, načela vidovdanske ustave, ki garantira vsem Slovincem, Hrvatom in Srbom popolno enakopravnost brez razlike, ki izključuje vsako srbsko, hrvaško ali slovensko hegemonijo, ki priznava naš slovenski jezik, našo zastavo, naš grb, našo latinico in našo vero. Večini Slovencev je bilo vse to takrat ravno tako tuje, kakor je še danes. Kakor so varali takrat zastopniki večine naše ljudstvo z majniško deklaracijo, ki je izključevala Srbe iz naše nacionalne državne zajednice, tako varajo ti zastopniki še danes naše nepoučeno ljudstvo z nekako »ženevsko pogodbo«, ki naj bi našo državo zopet razdrila in jo pričela znova graditi po vzorcu zidovja babilonskega stolpa.

Ustvaritev naše skupne države, osvoboditev in ujedinjenje Slovencev in Hrvatov s Srbi je v bistvu izključno delo radikalne stranke, ki je po ujedinjenju postala tudi formalno, kar je bila že prej dejansko: Narodna radikalna stranka kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ni potrebno navajati ogromnih žrtev srbskega naroda pod vodstvom Narodne radikalne stranke za naše osvoboditev: strašnih toda zmagovalnih vojn z milijonskimi izgubami človeških življenj, opustošenja srbske zemlje po sovražnikih, albanske Kalvarije itd. Vse to, združeno z izgnanstvi, preganjanjem, trpljenjem, ječami in smrtjo zavednih sinov našega naroda, je bilo potrebno, da se je ujedinil naš narod po tisočletnem suženjstvu v skupno nacionalno državo z brati na ozemlju od Drave do Belašice. To ogromno delo narodnega osvoboditve pa, žal, še ni popolnoma dovršeno, česar se dobro zaveda Narodna radikalna stranka. Še ječijo naši bratje v suženjstvu, in zato, hoče radikalna stranka enotno in močno državo že osvoboditve južnih Slovanov, državo, ki bo ujedinila vse brate naše krvi in našega jezika. Ravno zato pa je predvsem potrebno, da pomagajo zlasti Slovenci, ki so pri tem najbolj prizadeti, krepiti in okrepiti našo državo s tem, da dobijo kot člani Narodne radikalne stranke potrebno moč v državi.

Ugotovitev pomanjkanja prave jugoslovenske politične zavesti v slovenskem ljudstvu v prošlosti in sedanjosti ni in ne more biti očitane, tem manj odvrčanje od nje, kajti »ignoti nulla cupido« — česar kdo nima, tega ne more dati! Ugotovitev fatalnih nedostatkov v slovenskem političnem življenju naj bo le kačipot za bodočnost. Sicer pa je treba pripomniti, da je bilo in je še slovensko ljudstvo popolnoma pod uplivom svojih voditeljev ravno tako v političnem kakor v verskem oziru, ker so ti voditelji na račun ljudstva znali zvezati »utile cum dulci«. Zato je pogrešno pavšalno obsojati ljudstvo in ga istovetiti z njegovimi voditelji.

Kakor je zdravo versko jedro našega ljudstva, tako je zdravo tudi jedro njegovega političnega življenja. To dokazuje jasno in predvsem razvoj ideje ljudskega nacionalno-socijalnega radikalizma, kakor jo zastopa NRS. Ako bi bila Narodna radikalna stranka takoj po osvoboditvi pričela s svojim idejnim in propagandnim delovanjem v Sloveniji ali vsaj po svoji državni konferenci (v septembru 1920), bi bilo naši državi in slovenski politiki prihranjeno marsikatero razočaranje. Tako pa so imeli vsi nasprotniki radikalne stranke dovolj časa in priložnosti, da so med nepoučenim

ljudstvom — in celo med inteligenco — razširili najrazličnejše laži in obrekovanja na naslov Narodne radikalne stranke, njenih voditeljev in sploh Srbov. Kljub temu pa so posamezniki pričeli z delom in ustvarili trdno podlago bodoči organizaciji. V Ljubljani se je ustanovilo poverjeništvo NRS za slovensko ozemlje, ki ga je vodil zaslužni član NRS Slovenec dr. Niko Županič. Posamezniki so skušali tudi potom že obstoječega naprednega časopisa paralizirati zlobno podtikanje nasprotnikov, med katerimi so bile vse slovenske politične stranke. K razširjenju idej narodnega radikalizma je mnogo pripomogla gornjeradgongska »Samouprava«, ki pa vsled stalnega bivanja svojega urednika v Beogradu ni mogla izvršiti svoje vzvišene naloge v oni smeri, kakor je bila zamišljena. V kočevskem okraju je uspešno deloval dr. Sajovic potom svojega lista in še več s svojim propagandnim delom. V začetku 1923 se je ustanovil v Ljubljani Akcijski odbor pod predsedstvom dr. Ažmana in pozneje dr. Županiča, ki je imel od Glavnega odbora v Beogradu nalog, da izvrši organizacijo NRS v vsej Sloveniji. V Ljubljani je pričel izhajati tudi radikalni dnevnik »Jutra in Novosti«, ki si je kljub vsestranskemu naporu nasprotnikov NRS pridobil razmeram primeren velik krog naročnikov in bralcev, ki pa je moral po skoraj enoletnem obstoju iz tehničnih razlogov začasno prenehati. Kljub temu da ni bilo razven kočevskega okraja še nobene organizacije in kljub temu, da se je pričela agitacija komaj šest tednov pred volitvami, je dobila NRS v Sloveniji 3500 glasov, kar je za začetek v omenjenih razmerah brezdvomno lep uspeh. Akcijski odbor je kljub težkim oviram, ki so obstojale zanj v prvi vrsti v neopravičeni ambiciji dvojice ali trojice samozvancev, dovršil svojo nalogo in prepustil delo redno in pravilno izvršenim organizacijam. Šte-

vilo radikalnih organizacij in članov se je krepko pomnožilo zlasti s fuzijo Narodno-napredne stranke pod dr. Ravniharjevim vodstvom. Danes ni skoraj več nobenega večjega kraja v ljubljanski in mariborski oblasti, kjer bi ne bilo radikalne organizacije. Razveseljivo je zlasti dejstvo, da pristopajo v NRS v vedno večjem številu kmetje in sploh socialno šibki sloji, za katere je bila pred 50 leti ustanovljena radikalna stranka. NRS ima sedaj v Sloveniji dva službena glasila in sicer »Radikalni Glasnik« za ljubljansko in »Narodni Gospodar« za mariborsko oblast. V dognednem času pa bo imela zopet svoj lastni dnevnik. Pri zadnjih občinskih volitvah je bilo izvoljenih precej radikalnih odbornikov, deloma na lastni, deloma na skupni nacionalni listi, kar pa so nasprotniki previdno zamolčali.

Napredek NRS v Sloveniji je vsestransko razveseljiv. Ljudstvo je pričelo uvidevati svoje zmote in hoče popraviti grehe svojih dosedanjih političnih voditeljev. Ljudstvo hoče končno urejeno državo, red in mir, ker se zaveda, da se gospodarske in socialne razmere ne bodo popravile in izboljšale, dokler ne prenehajo zanj nerazumljivi politični boji, ki ne ogrožajo samo njegovega blagostanja, ampak pretijo celo državi. Dokler pa ti boji ne prenehajo, dokler ne zmaga popolnoma zdrava ljudska uvidevnost, je naravno, da se Narodna radikalna stranka ne more posvetiti s potrebno močjo reševanju socialnih in gospodarskih vprašanj, temveč mora skrbeti predvsem za državne interese in za ohranitev svojih velikih političnih pridobitev.

Komur je na srcu ideal bratske ljubezni, narodnega in državnega edinstva, napredka in srečne bodočnosti naše skupne domovine in naše Slovenije, naj pomaga Narodni radikalni stranki pri konsolidaciji države, da more potem izvršiti tudi svoj socialni program.

Dopis z dežele

(Od našega somišljenika z dežele.)

V nekem ljubljanskem dnevniku sem čital te dni sledečo trpko domnevo: »Ona (druga zakonodajna doba) umre na onemiji, prinešeni iz demagogičnih marčnih volitev in najbrž ni zadnja, ki jo doleti takšna usoda.«

V teh par besedah se po mojem mnenju zrcali vse naše politično življenje povojne dobe. V istem članku skuša nadalje pisec razlagati zgodovinsko nujnost takega stanja. Priznati mu moramo, da ima, žal, prav. Vendar hočem dodati njegovim izvajanjem še nekaj misli.

Meni se dozdeva, da si tudi v mestih niste povsem na jasnem o razmerju, ki bi moralo obstojati med mestom kot središčem vsega življenja in deželo. Meščani silno radi merijo kmeta in njegovo udejstvovanje po sebi. Toda že narava kmetijskega stanu zahteva, da moramo presojati javno življenje kmeta povsem drugače kot ono meščana. Mi na deželi nimamo časa in tudi ne sposobnosti, da bi mogli kritično presojati pol. dogodke. Navezani smo na časopise, namenjeno predvsem podeželskemu ljudstvu. Kako pa stoji s tem, mi ni treba posebej naglašati. Vprašajte samo kmeta za njegovo mnenje o tem ali onem poročilu in dobite odgovor, ki vam dokazuje, da se današnje mesto ne zaveda svojih dolžnosti do podeželskega ljudstva. Mesto, da bi naša središča blagodejno vplivala na ljudsko razpoloženje, se sedanji »slavni« voditelji slovenskega ljudstva poslužujejo najgrših sredstev za razpaljenje ljudskih strasti in potem kažejo na »ljudske mase«, ki naj bi kar žarele za razne politične koncepcije. Potem se ne smemo čuditi, da nas čaka še nekaj klavnih parlamentov. Naš kmet ne voli danes državne poslance z ono zavestjo, ki ga na-

vdaja pri volitvi občinskih mož. Kako pa tudi! Vse dosedanje slovenske stranke kar tekmujejo v svoji veliki ljubezni do nas deželanov. Nobena pa ne more pokazati, da bi samo skušala vzbuditi v kmetem človeku razumevanje za politično življenje.

Rad verjamem, da ni to v interesu strank in ljudi, ki žele ribariti v kalnem, ki ne morejo ljudstvu pokazati drugega, nego zgolj obljube in setev mržnje do političnih nasprotnikov. Na tak način je seveda smešno pričakovati dober parlament, kakor je smešna pridiga našega kaplana, ki je svečano zatrdil, da ne bo parlament dober dotlej, da bodo sedeli v njem krščanski možje, ki bodo »sejali« s pomočjo sv. Duha.

S tem, da se meščani premalo brigajo za širjenje ljudske prosvete, nehoti podpirajo take naivneže, oz. demagoge. Kdor torej noče, da doživimo še nekaj žalostnih zakonodajnih dob, naj se po svojih močeh potruži doprinesiti svoj obulus k ljudski prosveti.

Je pa še neka stvar, na katero bi opozoril pri tej priliki. Zadržanje našega kmeta pri občinskih volitvah je povsem drugačno, nego pri državnoborskih. Ni mi treba posebej naglašati tozadevnih razlogov.

Naš kmet se še vedno ni povsem vživel v svojo državo. Radi tega gleda na državno vodstvo s povsem drugačnimi očmi. To bi se morda precej izpremenilo, ko bi se izvedla določila glede oblastnih skupščin. Kmet bi zapopadel vidovdansko državno obliko, videl bi pa pri državnoborskih volitvah tudi svoje interese. In kakor je danes preračunljiv pri občinskih volitvah, bi po svoji naravni nadarjenosti presojal tudi razne volilne programe.

Narodni radikalni stranki se ni treba ničesar bati. Njena preteklost, njeni uspehi, njeni voditelji jamčijo, da zadobi tudi v vrstah slovenskega kmetijskega prebivalstva svoje korenine. Pri kmetih vedno bolj opažajo, da se vedno bolj približujejo Beogradu, da ne smatrajo naše prestolice za nekaj tujega, marveč za svoje središče. Tudi toliko »obrekovanje« Pašić stopa vedno bolj v ospredje.

Nas more samo veseliti, da je na deželi vedno več ljudi, ki mislijo z lastnimi možgani, kajti vsakdo, ki trezno misli se nagiba na našo stran. In to je tudi prav.

S tem pa nikakor nočem reči, da bi bila ljudska prosveta edinole v korist Narodni radikalni stranki. Koristila bo vsem strankam, ki bodo hotele tekmovali v delu za splošni blagor. Ko pridemo do te stopnje razvoja, se nam ne bo treba bati, da dobimo parlament, kakoršen je bil dosedanji, kjer vrše naši »vrlici« opozicionalci tako sijajno razdiralno delo. Nad poslanci bo ljudska kontrola, ki jih ne bo presojala po njihovih besedah, marveč po dejanjih, ta pa lahko pokažejo zaenkrat samo še narodni radikali.

Iz notranje politike

Politična situacija. Po vrnitvi kralja Aleksandra v Beograd so se pričela posvetovanja o rešitvi vladne krize. Narodna radikalna stranka stoji slej ko prej trdno na stališču narodne in državne enotnosti, kakor jo vsebuje vidovdanska ustava. G. Pašić vztraja pri svojem prepričanju, da so volitve edini izhod iz sedanjega položaja. To je tudi načelo NRS, ki se je v podobnih slučajih vedno obrnila na narod, da izve za njegovo voljo. Neupočeni oziroma slabo poučeni politični krogi, ki so nasprotni radikalni stranki in njeni državni politiki, se trudijo dokazati, da je med g. Pašićem in g. Jovanovićem nasprotje, in iz tega namišljenega nasprotja vidijo — in se veselijo seveda — že razkol radikalne stranke. Vse to pa je precej drugače, o čemur se bodo lahko kmalu prepričali vsi škodoželjni nasprotniki NRS. Gotovo je pač, da takozvani opozicionalni blok, ki obstoja po Radličevem prestopu v boljševisko internacionalo le še ob zeleni mizi, ne pride v nobenem slučaju do državne uprave. Razne kombinacije o novi vladi so plod bujne domišljije in nepreračunan izraz političnih želja posameznih skupin. Sedanja kriza bo rešena tako, kakor to zahtevajo državni interesi in v smislu državno-političnih načel Narodne radikalne stranke.

Socialni vestnik

Izseljevanje iz Jugoslavije v mesecu maju 1924. Meseca maja se je izselilo iz naše kraljevine 2216 oseb; 1324 moških in 892 žensk. Izselilo se je: iz Vojvodine 1352 oseb (721 moških in 450 žensk) iz Hrvatske in Slavonije 508 (337 m., 171 ž.); iz Dalmacije 144 (104 m., in 40 ž.); iz Slovenije 80 (73 m., 7 ž.); iz Srbije 66 (53 moških in 13 žensk); iz Bosne in Hercegovine 55 (31 m., 24 ž.); iz Črne gore 11 (5 m. in 6 ž.). Po poklicu je bilo kvalificiranih 54, nekvalificiranih 94, poljedelcev 1229, prostega poklica 26, otrok in starcev 813. — V Brazilijo se je izselilo 1401, v Argentino 352, v Kanado 279, v Zedinjene države 156, v ostale dele Amerike 17 in v Chile 11 oseb. Istočasno je odpotovalo v prekomorske kraje iz naše kraljevine 516 tujecev, med temi 308 Poljakov, 148 Amerikancev, 46 Rusov, 4 Braziljanci, 3 Madžari, 2 Čehoslovaki, 1 Albanec, 1 Romun, 1 Italijan.

Brezposelnost v Češkoslovaški pojema. V juniju je padlo število od države podpranih nezaposlenih na 19.200 napram 27.908 v mesecu maju. Lanj je znašalo meseca junija število brezposlenih 90.149.

Deseturni delovni čas v Šleziji. Iz Varšave poročajo, da je vlada z ozirom na težke gospodarske razmere v Gornji Šleziji odredila deseturni delovni čas za dobo treh mesecev.

Delovni čas v Ameriki. V Zedinjenih državah znaša v železni industriji delovni čas 10, ponekod tudi 8 ur. Znižanje delovnega časa pa je povzročilo 100 odstotkov podražitev izdelkov in znižanje mezd. — S prihodnjim novim letom stopi v veljavo v Kanadi zakon o osemurnem delavniku. Čezurno delo se bo smelo vršiti le omejeno s 25 odstotnim doplačilom.

Za zaščito dece. Madžarska zveza za zaščito dece priredi v dneh 6., 7. in 8. oktobra na Dunaju, 9., 10. in 11. oktobra pa v Budimpešti kongres o mednarodni zaščiti dece.

Pašić in Radić

Nar. poslanec dr. Uroš Desnica.

V znamenju teh dveh imen se razvija danes vse naše politično življenje in dozoreva borba za ostvareitev države, ki bi bila skupna Srbom, Hrvatom in Slovencev.

Kdor bo po petdesetih letih pisal zgodovino o začetkih naše države, bo imel potrebno oddaljitve od sedanjih dnevnih političnih dogodkov in potrebno zgodovinsko perspektivo, da določi tema dvema imenoma mesto, ki sta ga zaslužila in da izreče o njima sodbo, ki bo obenem sodba zgodovine. Njuni sodobniki morejo storiti to samo približno.

Politične in strankarske strasti, ki označujejo današnjo dobo našega javnega življenja, ozko obzorje naše pokrajinske politike, ostanki plemenskega partikularizma, ki tvorijo osnovno črto naše politične mentalitete, nas preveč ovirajo pri spoznavanju resnice. Vsak ne razpolaga s potrebno mero duševne moči, da bi se vzdignil nad vse te oblake, ki zatemnujejo obzorje.

Ta abstrakcija je posebno težka danes, ko se nahaja borba med tema dvema nosilcema obeh popolnoma nasprotnih si koncepcij naše državne sedanjosti in bodočnosti v ono fazo, v kateri nima ne ena in ne druga med končno zmago in končnim polomom nobene tretje poti. In ker se zato poraja prepričanje, da ni več mesta za kompromise, strankarske neodrejenosti in srednje linije, postaja za vsakega železna dolžnost, da stopi za eno od teh dveh koncepcij v borbo. Vsak greši, kdor noče videti resničnega pomena te borbe in njenih končnih ciljev.

Tekma za državno oblast, plemenska nadmoč, hegemonija, državna oblika, slaba uprava, koruptnost režima in podobni bojni vzkliki niso ne povod in ne končni smoter te borbe. Veliki, resnični in končni smoter je država kot taka, njena ohranitev ali njeno uničenje.

Mi vsi to instinktivno čutimo, mi vsi slutimo, da smo prišli do one točke, kjer se odločuje usoda našega naroda in naše države. V tragični veličini tega časa nam odseva z obrazov obžalovanje malenkostne in kratkovidne politike, ki oklepa to borbo v okvir upravnih nedostatkov in plemenskih rekriminacij.

Ako se naš politični problem postavi tako, in drugače ga ni mogoče postaviti, tedaj izgubite osebnosti Nikole Pašića in Stepana Radića vse ono, kar imata individualnega, osebnega, človeškega in dobrega značaj dveh nasprotnih si idej, dveh nasprotnih zgodovinskih tendenc.

Pašić preneha biti zviti »čika Baja« z dolgo sivo brado, ki ima hiše na vogalih, a nima daru za jezike, in Radić preneha biti neuravnotežen demagog, čudak, lastnik vil v Pantovčaku in koristolovski zapeljivec hrvatskega kmeta. Kakor je zgodovina pozabila na Napoleonova zakonolomstva, na Bismarkovo plešo in na Gambettino stekleno oko ter jih pozna samo po ulogi, ki so jo igrali v srečo ali propast svoje domovine, tako bodo bodoči rodovi pozabili na Pašićevo brado in na Radićevo letovišča ter jih bodo sodili samo po njih dobrih ali slabih dejanjih, ki so jih storili domovini.

Te mere danes še ne moremo določiti, ker še ni polna in ker mi večalimanj sodelujemo na eni ali na drugi strani pri napolnjevanju. Toda kot žive priče dogodkov moremo z zgodovinsko natančnostjo ugotoviti dejstva, na katerih bo slonela bodoča sodba.

Ta dejstva na kažejo Nikolo Pašića kot nosilca pedesetletne politične misli kot predstavnika dosledne državne tendence, kot moža, ki je pričel in pol stoletja vodil v svoji

ožji domovini pokret, ki je to domovino najprej osvobodil od notranje sužnosti ter je malo balkansko kneževino vodil po poti slave do končne zmage nad močnimi zunanji sovražniki vedno s končnim smotrom, da se osvobodi in ujedini celokupni naš narod. Sedaj ko je to nadčloveško delo dovršeno, vidimo Nikolo Pašića, kako na vodstvu nove velike nacionalne države išče poti in skrbi, da bi tej veliki pridobitvi zasigural notranjo ureditev in zunanji mir. Te skrbi so lahko nepotrebne in pota morejo biti zgrešena, toda iz vsega tega se vidi nesporna resnica, da je vedno vodila Pašićeva dela suverena misel svobode, edinstva in veličine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter njihove skupne države. Nikola Pašić je v vsem svojem delu državotvorec in sicer jugoslovanski državotvorec, ki je uresničil misel edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev ter hoče to delo ohraniti za večno.

Premotrimo nasprotno politično delo Stepana Radića. Spomini na avstrijsko dobo naj ne vplivajo na pravičnost sodbe. Podelimo amnestijo za vse, kar je bilo do poloma. Stepana Radića moremo tudi brez tega oceniti po onem, kar je storil po »prevratu« za svojo domovino.

Kot član Narodnega veća v Zagrebu je še molčal. Njegovi tovariši v Narodnem veću, ki so morda slutili, kaj bo Radić za našo državo, so ga morali rešiti smrti, ki mu jo je namenil narod v patriotski eksaltaciji.

Ko je minul kritični čas, je Radić brez obotavljanja uporabil svoje rešeno življenje za delo proti edinstvu in državi, prišel je v ječo, od koder so ga zopet rešili ljudje, ki verujejo v njegovo spreobrnjenje, rešil ga je vladar, ki ne veruje v njegovo nepopravljivost.

Toda s tem si je Radić že pridobil aureolo apostola in mučenika »za hrvatske pravice«. S to aureolo je stopil pred mase hrvatskih kmetov, postavil program in ideologijo, ki more dati vse, samo ne narodnega edinstva in skupne države. Ta program in ta ideologija ne priznavata države ter jo smatrat samo kot »vis major«, vsiljeno po mednarodnem priznanju. Ti odvratni, habsburški dinastiki proklamirajo republikansko misel, kakor hitro je zamenjala habsburško grofovsko monarhijo kmečka dinastija Črnege Jurja. Zanikujejo narodno edinstvo Hrvatov in Srbov in s tem politično in etično upravičenost naše države. Ta nauk se je hitro razširil med hrvatskim plemenom, pridobil jalovo in neodporno hrvatsko inteligenco, osvojil Zagreb, prestopil pokrajinske meje, banske Hrvatske ter se je srečal v Sloveniji s sorodno separatistično tendenco klerikalne stranke, ki se tudi odpevuje narodnemu edinstvu in proglašča slovenstvo kot poseben narod. Radićev nauk je prišel tudi v Bosno in se pridružil muslimanskemu verskemu pokretu, ki je nacionalno nezaveden in apatičen, toda vedno pripravljen na zveze proti raji, ki ga je rešila sultanovega gospodarstva in cesarjeve zaščite. Ko je Radićev nauk v notranjosti razkrojil, kar je mogel, je pričel organizirati inozemstvo.

Stepan Radić je z romantičnim nočnim ubežništvom, ki deluje na ljudsko fantazijo mnogo bolj nego reden policijski potni list, prestopil meje mednarodno priznanega teritorija in ušel v London, kjer je delal na to, da si pridobi borba za svobodo zaslužnjega hrvatskega naroda vsaj mednarodne simpatije.

Njegovo razmerje z italijanskim fašizmom pred rimskim dogovorom, z madžarskimi fašisti in s Todorom Aleksandrovim še ni dovolj pojasnjeno.

Radiću bi se moglo verovati samo tedaj, ako bi se on in njegovi pristaši javno in iskreno odtegnili svojemu programu, ako bi sprejeli narodno in državno edinstvo kot dogmo, ako bi zavrgli republikanske zmote in vzljubili kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter prenesli na njenega kralja vsaj polovico one udanosti, ki so jo imeli pred Francem Jožefom I.

Tedaj bi mogel tudi Nikola Pašić reči, da je končal svojo zgodovinsko misijo. Toda za to misijo bo potrebna še ena zadnja zmaga, ako misli Stepan Radić, da je prišel v narodno skupščino v ulogi trojanskega konja, in za to zmago nam jamči še vedno naš stari državotvorec Nikola Pašić.

Zapiski

Naši nasprotniki o pomenu NRS.

Demokratsko glasilo »Slovenski Narod« piše, da bi v slučaju razcepitve NRS »izgubil narod enotno in velikopotezno orijentacijo v nacionalni politiki. Prepuščen bi bil samemu sebi, da odloča v kaosu nasprotujočih si mnenj...«

Tako piše »Slov. Narod« štev. 166, od 23. julija 1924.

Nepotrebne skrbi.

»Jutro« in »Slov. Narod« si belita glave, kaj bo, ako pride do razcepa v radikalni stranki in prorokujeta vse mogoče in nemogoče kombinacije bodoči politiki. Ta bojazen pa seveda ne izvira iz spoštovanja do NRS in njenih voditeljev, temveč ima svoj izvor v strahu, da izgubijo demokrati močnega zaščitnika, ne da bi pri tem šlo za blagor države in njenih interesov.

Svetujemo obema, naj se pomirita v lastnem interesu, kajti prenapeti živci škodujejo zdravju. NRS, ki je preživela vse drugačne težave, bo preživela tudi to »krizo«, kakor blagovolijo imenovati prestrašeni demokrati iskanje izhoda iz situacije, ki jo je povzročil razcep v februarju 1919 v Sarajevu od Pribičevića ustanovljene »edinstvene« demokratske stranke!

Odgovor na »Jutrove« napade

vsebuje članek »Naši nasprotniki na delu« v zadnji številki »Rad. Glasnika«. Ako pa gospodje želijo kaj več, jim lahko ustrezemo po vzgledu radikalov v Vojvodini, Slavoniji in Bosni!

Monopol...

Zvesta zagovornika vseh intrigantov in nasprotnikov NRS — »Slov. Narod« in »Jutro« — pripovedujeta urbi et orbi o najnovejših intrigah neklih gospodov proti Narodni radikalni stranki v Sloveniji. Svoječasno sta ta dva lista zagovarjala izdajstvo gotovih gospodov in jih podžigala v njihovem »svetem ognju«, ki so ga nameravali zanetiti za hrbtom NRS, sedaj pa z isto vnemo poveličujeta nepoučene gospode, ki so postali, žal, žrtve političnega koristolovca. »Jutro« in »Narod« že vesta, zakaj to delata. Tudi mi vemo, zelo dobro in natančno! Toda slavna demokratska gospoda se bo spekla ob »svetem ognju« in za to opekline ne bo zdravila. — To samo mimogrede, kajti govoriti o stvarih, ki obstajajo le v navčnih možganih, imata monopol samo »Jutro« in »Narod«!

Našim članom.

Kdor ima kakšno željo, pritožbo itd. v javnem interesu, naj jo blagovoli sporočiti uredništvu »Radikalnega Glasnika«, Ljubljana, Wolfova ulica 1-1. Uredništvo bo vse tozadevne dopise, kolikor niso za priobčitev, izročilo na merodajnem mestu v nadaljnje poslovanje.

Pokret Narodne radikalne stranke iz seje Mestnega odbora NRS v Ljubljani

dne 22. julija t. l.

Mestni odbor NRS v Ljubljani jemlje iz črpnno poročilo svojega predsednika gosp. dr. Vladimira Ravniharja o politični situaciji in o njegovem bivanju v Beogradu odobruje v vednost ter ugotavlja, da je g. dr. Ravnihar postopal točno po navodilih, ki mu jih je bil dal Mestni odbor s soglasnim svojim sklepom na seji z dne 15. t. m. Zaeno ga pooblašča, da se kot zastopnik Mestnega odbora udeleži seje širšega Glavnega odbora Narodne radikalne stranke dne 24. t. m. v Beogradu ter tam zastopa mišljenje Mestnega odbora v smislu sejnih sklepov od 15. t. m. Vzame se z zadovoljstvom v vednost, da se te seje udeleži tudi g. dr. Niko Županič, minister n. r. Zaeno ugotavlja Mestni odbor, da so edino legitimni zastopniki Narodne radikalne stranke v Sloveniji za širši Glavni odbor NRS v Beogradu po en delegat Mestnega odbora v Ljubljani, Okrožnega odbora za ljubljansko in Okrožnega odbora za mariborsko oblast in da torej nihče drugi nima pravice, da v Beogradu zastopa Narodno radikalno stranko v Sloveniji. Najmanje pa se morejo za take zastopnike izdajati gospodje, ki ne samo da niso člani ene izmed navedenih treh organizacij, ampak vobče niso organizirani člani NRS v Sloveniji.

Prečita se okrožnica predsednika N. P. Pašiča vsem Mestnim in Okrožnim odborom glede razmerja do Samostojne demokratske stranke. Mestni odbor sklene, da na okrožnico odgovori z obširno spomenico, v kateri točno označi razmerje NRS za Demokratske stranke v Sloveniji ter nelojalno in sovražno postopanje te slednje stranke napram NRS v Sloveniji.

Konstitucija pododborov za Poljanski okraj se vzame v vednost. S tem je zaključena reorganizacija NRS v Ljubljani, ki šteje sedem pododborov.

Mestni odbor sklene, da izvrše pododbori vse predpriprave za ljubljanske občinske volitve.

V soboto 26. t. m. je širši sestanek pododborov v Šiški. Na sestanku poročata gg. dr. Niko Županič in dr. Vladimir Ravnihar o političnem položaju.

Na sejo plenuma glavnega odbora NRS v Beogradu so odšli iz Slovenije dr. Vladimir Ravnihar, dr. Niko Županič, dr. Iv. Sajovic in dr. Ravnik.

Redna seja Mestnega odbora NRS v Ljubljani je v torek 29. t. m. ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1/1.

IZJAVA.

Z ozirom na razna intrigantska poročila »Slov. Naroda« in »Jutra« glede g. Fr. Grafenauerja smo se informirali ter izvedeli, da g. Grafenauer sploh ni vpisan kot član v Narodno radikalno stranko, ker ne vsebuje njegovega imena članski imeniki ne ljubljanskega okrožja in ne mestnega odbora v Ljubljani. — G. Grafenauer je torej ravno toliko član NRS, kakor sta n. pr. gg. dr. Žerjav in dr. Korošec.

Legitimacije in prijave.

Mestni odbor NRS v Ljubljani je sklenil, da se v naprej oddajajo prijave in izkaznice brezplačno.

Zmagoslavno napredovanje NRS v Beli Krajini

V Beli Krajini je dosegla Narodna radikalna stranka pri občinskih volitvah zelo lepe uspehe, ki pa so jih naši nasprotniki seveda zamolčali.

V občini Adlešiči je dobila NRS pet odbornikov in radikalskega župana g. Vrličiča.

V Gribljah, kjer je bila občina popolnoma klerikalna, ima NRS od sedmih odbornikov tri odbornike.

Velika občina Krasinc-Podzemelj, poprej klerikalno-kmetijska, je postala radikalna.

V Črnomlju sede v mestnem občinskem odboru trije radikalni odborniki.

V občini Triboče, ki je volila klerikalno, pa so volitve vsled nepravilnosti neveljavne, je postavljena za nove volitve radikalna lista.

V Poljanah na Kolpi ima NRS tudi lepo število odbornikov.

Živela NRS, živeli belokranjski narodni radikali!

NRS za upokojence

Na seji Mestnega odbora NRS v Ljubljani se je soglasno sprejel predlog, naj se Mestni odbor zavzame za prevedbo upokojencev, ki so najbednejši med bednimi, na dinarsko pokojnino.

Krivične prevedbe železniških uradnikov

Na seji Mestnega odbora NRS v Ljubljani dne 15. julija se je prebral protest vseh železniških uradnikov, ki se jim je godila pri prevedbi krivice. G. predsedniku se je naročilo, da se najenageljše zavzame za to zadevo pri ravnateljstvu državnih železnic in pri ministrstvu v Beogradu, da se nemudoma popravi storjene krivice.

Pododbor NRS za poljanski okraj v Ljubljani.

V sredo, 10. t. m. so se zbrali člani NRS in bivše NNS v gostilni pri Turku v Strelški ulici. Na tem sestanku se je reorganiziral pododbor za poljanski okraj takole: predsednik Jakob Babnik, podpredsednik Ivan Podržaj, delegat dr. Miroslav Lukan, odborniki: Joško Bitenc, Andrej Furlan, inž. Aloj. Lavrenčič, dr. Albin Ogris in Miroslav Repovš.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 25. uri pri »Lozarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji četrtek v mesecu ob 20. uri.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«. — Vpeljali se bodo tudi širši sestanki. Prvi tak sestanek se vrši dne 26. julija ob 20. uri pri »Valjavcu«.

— NRS v Celju. Tajništvo NRS (srezke in krajevne organizacije) v Celju posluje vsak ponedeljek, sredo in petek od 14. do 15. ure v strankini pisarni, Kralja Petra cesta 28/1 levo. V navedenem času je strankin tajnik na razpolago vsem pristašem stranke za informacije in pojasnila.

Seja krajevne organizacije NRS v Zgornji Šiški.

G. Miklavčič otvori 19. t. m. ob 16.30. uri sejo, pozdravi v imenu odbora vse navzoče člane in goste ter poda besedo tajniku mestnega odbora NRS. G. tajnik je govoril o NRS, o nacionalni vzgoji Srbov, o zedinjenju Srbov s Slovenci in Hrvati, o prejšnjih razmerah, o sužnjih pod staro Avstrijo. Vabi vse za edinstvo in skupno delovanje, da bo mogoče s tem doseči to, kar je za nas potrebno: le edinost in skupno delovanje nam bo prineslo dobre in koristne uspehe. G. tajnik je omenil min. predsednika N. Pašiča, ki skrbi za korist naše domovine. Končno omeni delovanje naše cerkve, ki je za nas gotovo potrebna, naj se pa ne vtika v politiko. Vabi naj se člani naroče na »Radikalni Glasnik«, ki vsebuje navodila za našo stranko, ki so važna za društva, tako za kmeta, obrtnika in javnega nameščenca. Krepko ploskanje je sledilo temeljitemu predavanju. G. Miklavčič se zahvali odposlancu za trud in ga prosi, da izroči od današnjega sestanka v centralo zdrave in dober vtis, katerega je dobil med zavednimi Zgornjimi Šiškarji.

— Zg. Šiška pri Ljubljani. Tudi v naš kraj je prikorakala ideja narodn. radikalizma, ki se čvrsto širi, tako da imamo tu že močno organizacijo. Dne 19. julija se je vršil sestanek vseh organiziranih članov, katerim je odposlanstvo ORO iz Ljubljane na novo utrdila zaupanje v NRS. Strnimo se tudi v Zg. Šiški v delu za narod in državo!

— Iz Žužemberka: Kakor doznavamo, se je Narodna radikalna stranka v Žužemberku krepko dvignila. Ljudje so sprevideli, da je le narodni radikalizem poklican, da dvigne v dušah našega naroda ponos in zavest in zavest jugoslovenskega državljanstva, a ne skrahirani papirodemokratizem in hinavski klerikalizem, ki ščuvata na bratski pokolj. Dosti je sovraštva, dovolj bratske krvi, ker naša domovina ne potrebuje tega, temveč le miru in poštenega dela. Zato vsi na plan za NRS v Žužemberku!

Občinske volitve v Ljubljani

Razpisane so volitve občinskega odbora mestne občine ljubljanske. Dan volitev še ni določen. Popravki volilnega imenika se smejo zahtevati le do vštete srede dne 6. avgusta t. l. Kandidatske liste se morajo vložiti najkasneje v desetih dneh po razgrnitvi pravo-veljavnih volilnih imenikov.

Vse člane in somišljenike

Narodne radikalne stranke

v Ljubljani opozarjamo, da so v strankinem tajništvu, Wolfova ulica 1/1, na vpogled volilni imeniki. Vsak naš član in somišljenik naj se prepriča, če je vpisan ali ne. Pisarna NRS posluje vsak dan od 8. do 12. in od 14. do 18. ure.

Ker traja reklamacijska doba samo do 6. avgusta, je treba nujno pregledati volilne imenike. Vse naše člane in somišljenike prosimo, da se zato čimpreje v naši pisarni prepričajo, ali so vpisani kot volilci. Dolžnost vseh naših članov in somišljenikov je, skrbeti za to, da se izreklamirajo neopravičeni volilci in da se vpišejo oni, ki imajo volilno pravico.

Vsa pojasnila in vse reklamacije za člane in somišljenike izvršuje tajništvo NRS v Ljubljani, Wolfova ulica 1/1.

Širite naš list!

Ali bi bila delitev okrožnega urada za zavarovanje delavcev na mestu?

Ker smo dobili o tem za člane socialnega zavarovanja velevažnem vprašanju precej dopisov za in proti, pričujemo tozadevni članek šefzdravnika dr. Bleiweisa, ki je izšel v »Slov. Narodu«. Prepričani smo, da bodo zagovorniki delitve okrožnega urada brez izjeme pritrtili objektivnim izvajanjem priznanega strokovnjaka.

I.

Nekateri mariborski in celjski krogi so se zavzeli za to, da bi se urad za zavarovanje delavcev v Sloveniji delil in da bi se v mariborski oblasti ustanovil še en ali celo še dva urada, akoprav se temkaj nahaja že 7 uradovih ekspozitur. O tem vprašanju so pred kratkim razpravljale tri važne korporacije, delavska zbornica, trgovska in obrtniška zbornica in Okrožni urad za Slovenijo sam. Vse tri so se izrekle proti delitvi. Za njih sklep so bili zlasti merodajni gospodarski razlogi. Ker pa ima urad za zavarovanje delavcev v prvi vrsti socialne zdravstvene naloge, se moramo prašati, kako bi delitev učinkovala v tem pogledu. Naj mi bo torej dovoljeno, da spregovorim kot strokovnjak in z onega širokega zdravstvenega vidika, s katerega je treba stvar presojati.

Ako bi se okrožni urad delil, bi niti urad v Ljubljani, niti onl v Celju ali Mariboru ne razpolagal z zadostnimi sredstvi in napravami za učinkovito zdravljenje članov. Nam vsem, ki imamo vpogled v stvar, povzroča bolniška panoga že danes skrbi. Dajatve so se v zadnjem času zelo pomnožile. Članom in svojem je prosto na razpolago plombiranje in konzervativno lečenje zob, tudi umetna zobovja se dovoljujejo v dosti večji meri kakor prej. Določili so se dalje pogoji, pod katerimi postanejo člani ob prosti vožnji, prostem lečenju in uporabljanju kopeli in polni oskrbi lahko deležni zdravljenja v toplicah in kopališčih. — Za vse te nove udobnosti, ki se publicirajo v »Radniški Zaštiti«, zavarovanci kaj hitro zvedo. In pri nas, kjer je delavstvo dokaj bolj razvito in organizirano, kompaktno in precej enakomerno naseljeno po vsej pokrajini, kjer stavlja tudi večje zahteve na življenje in na socialne naprave, se zavarovanci teh udobnosti poslužujejo v dosti večji meri kakor pa na Hrvaškem ali celo v Srbiji. Izdatki bolniške panoge nam, kakor rečeno, že sedaj povzročajo skrbi. — Okrožni urad za celo Slovenijo jih bo še zmagoval, ker krijejo prispevki celote te izdatke, hudo bi pa obremenjevali vsak manjši okrožni urad. In urad za Štajersko bi bil tu posebno močno prizadet, prvič ker je tam delavstvo v dosti neugodnejših higienskih razmerah, vsled česar so nekatere tamošnje ekspoziture že sedaj pasivne. In drugič, ker bi vsled slabih prometnih razmer povračanje prevoznih stroškov zahtevalo velike vsote. Spominjam naj tu le na velike industrijske obrate v mariborski okolici, ki povzročajo specifične zdravstvene škode in na neugodne prometne prilike na Pohorju, v Slovenskih Goricah in zlasti v Prekmurju.

Ta neugodna slika se nam torej nudi, ako bi ostali na dosedanj stopnji. Toda mi moramo s časom naprej, mi moramo naše delovanje modernim zahtevam in izkušnjam primerno preurediti, ako naj ima socialno zavarovanje res kaj smisla in ako naj prinaša tako delodajalcem kakor delojemalcem potrebne koristi. Mirno lahko rečem, da je današnje bolniško in neugodno zavarovanje zgolj individualnega značaja in da uživajo od njega ugodnosti le poedinici, prav malo pa se pozna njega učinek na celoto in na splošno ljudsko zdravje. — Doseči pa moramo, da bo enako koristilo obema, poedinicu, posameznemu bolniku in splošnemu ljudskemu zdravju. Potem šele bodo tako delojemalci kakor delodajalci občutili pomen in koristi socialnega zavarovanja, delojemalci, ker bodo v njih vrstah zavladale povsem druge ugodnejše zdravstvene, higienske in pridobitne razmere, delodajalci pa, ker se bodo mogli na svoje zaposlence vse drugače zanesti in vse več od njih zahtevati, kakor je to danes mogoče. Na to vprašanje se bom še povrnil.

Ako bi delil okrožni urad, bi postale vsled nedostajanja sredstev nemogoče v novem uradnem poslopiju projektirane moderne naprave za učinkovito zdravljenje. Tako bi bila neizvedljiva naprava Zander-dvorane z mehanoterapevtičnimi stroji za odpravljanje neugodnih posledic. Kakor znano, so poškodovanci po neugodnih doslej dobivali samo rento, nihče se pa ni brigal za to, da se jim vrne delavna in pridobitna zmožnost. Zahtevati pa moramo, da se delavcu, ki ponesreči vsled nevarnosti ali neprimernih naprav v posameznih obratih, vrne zdravje in pridobitnost do one meje, ki jo omogoča današnja visoko razvita

medicinska veda. Postala bi dalje nemogoča ureditve prvovrstnega Röntgen-zavoda, ki je danes največje važnosti za spoznavanje bolezni, zlasti v kirurških slučajih, pri operacijah in pri pljučnih obolenjih in ki daje v obsevanju izvrstno zdravilno sredstvo pri skrofulozi, raku in drugih nevarnih novih tvorbah. Zlasti bi bilo nemogoče, da bi si vsak urad nabavil po dva aparata, enega za diagnostiko, drugega za obsevanje in terapijo, kakor je to danes zahtevati, ako naj bo naprava prvovrstna. Manjka nam tudi strokovnjakov za Röntgen. Slovenija ima samo enega v Ljubljani, ki se je po prizadevanju in na stroške ministrstva vezbal v inozemstvu in ki nam je že obljubil svoje sodelovanje. Ako bi Maribor ali Celje hotela imeti strokovnjaka za Röntgen-zavod, bi ga morala sama poslati na vezbanje in tudi pozneje drago plačevati. — Čisto nemogoče bi pa bilo tako enemu kakor drugemu uradu vzdrževati moderno kopališče in zdravilišče za fizikalno terapijo, ki danes izdaleka nadkriljuje dosedanje malo uspešno lečenje z zdravili. Od njega si pričakujem najboljše učinke tako na hranarino kakor na delazmožnost, zlasti n. pr. pri revmatizmi, ki so med delavstvom tako razširjeni. O pomenu snage za ljudsko zdravje pa mi ni treba govoriti. Moderna naprava zdravilnega kopališča, ki je danes niti premožni sloji nimajo na razpolago, bi seveda z delitvijo padla v vodo, vzdrževati bi je ne mogel ne ljubljanski, ne mariborski urad.

II.

Doslej je že sklenjena in odobrena ustanovitev posebnih ambulatorijev v Mariboru in Ptujju. Kot tretje bo sledilo Celje. Instrumentarij in vsa oprava za mariborski ambulatorij je že nabavljena in se nahaja pri tamošnji ekspozituri, za Ptuj se je naročila. V Celju pa prav sedaj pregleduje arhitekt uradovo hišo, kako bi se dala prezidati, da se dobi prostor za ambulatorij.

Maribor, Celje in Ptuj dobe torej moderne ambulatorije, kjer bodo tudi ordinirali vsi potrebni specialisti. Pogodbeni zobozdravniki že poslujejo v vseh teh krajih. Okrožni urad je s tem dobro preskrbel za splošne potrebe. — Uporaba prej omenjenih modernih zdravilnih naprav, Zander-dvorane, Röntgen-zavoda, kopališča in fizikalnega zdravilišča, pa more biti le skupna ali pa je sploh neizvedljiva. Da bodo mogli te naprave uporabljati tudi zunanji člani in svojci, sta v novem uradnem poslopiju predvideni dve veliki spalnici, za moške in ženske, vsaka z 10 posteljami. Člani, potrebni zdravljenja z Zander-aparati, diagnosticiranja ali obsevanja z Röntgenovimi žarki, zdravljenja v kopališču in fizikalnem zdravilišču, bi prišli v Ljubljano, pri čemer bi se jim povrnil potni stroški. Tu bi imeli brezplačno stanovanje in po načrtu šefzdravnika tudi prost zajutrek, sicer bi se pa morali vzdrževati s hranarino. Ostali bi tu, dokler bi to zahtevalo njih lečenje. Bolje okrožni urad gotovo ni mogel preskrbeti za vse člane, zlasti tudi za zunanje. Mariborčani so doslej v take zdravilne namene hodili v Gradec, v bodoče bodo hodili v Ljubljano; nemogoče je pa, da bi take drage moderne naprave mogel ustvariti in vzdrževati kak majhen okrožni urad.

Sicer pa to vse skupaj še ni najvažnejše. Naši okrožni uradi morajo postati prvi zdravstveni uradi za delavstvo in se morajo lotiti preventivne medicine. Da je to najvažnejša potreba, spozna vsak, ki ima oči, da vidi. Le oglejte se naokoli v delavskih rodbinah. Če prav imamo že desetletja izvedeno bolniško zavarovanje, niso naše zdravstvene razmere postale dosti boljše. Tuberkuloza tepe delavstvo prav tako kakor pred 50. leti, ni se zmanjšalo število otrok, ki se rode slabokrvni, rahitični, življenja nezmožni, njih ogromna umrljivost v prvih življenjskih letih se je komaj izboljšala, nbroj delavskih rodbin živi v istih brezupnih stanovanjskih in higienskih razmerah, v isti nevednosti, kakor pred desetletji. Tu je zastaviti sile in aksiom je danes, da se dá ljudsko zdravje dvigniti in izboljšati samo s preventivnimi merami. Na tem polju leži bodočnost socialnega zavarovanja. S tem delom pa naš urad še ni mogel pričeti, ker je še premlad, šele v začetku svojega razvoja. Preventivna medicina pa bo njegova glavna naloga. V to mora zbrati denarnih sredstev, kajti preventivni boj zahteva velikih sredstev in se dá izpeljati le velikopotezno, iz enega središča. Mali okrožni uradi ne bodo za preventivne mere nikdar sposobni, cepili bodo svoje sile in svoja sredstva z individualnim zdravljenjem, ki koristi samo posamezniku, ki je pa brez vpliva na splošno ljudsko zdravje. Velik okrožni urad za Slovenijo bo pa tej nalogi kos, zlasti ako dobi še nekaj več avtonomije, za kar se vsi borimo. Da se dá preventivni boj od katerega edinega si

morejo tako delodajalci kakor delojemalci pričakovati koristi, izpeljati samo velikopotezno, v večjem obsegu, je pokazala država. Kurativno medicino, bolnišnice namerava odstopiti oblastim v Mariboru in Ljubljani, za preventivne mere in za boj proti ljudskim kugam, proti infekcijskim boleznim pa je obdržala en sam zdravstveni inspektorat za vso Slovenijo. Kar je država za prav spoznala v interesu celokupnega prebivalstva, to mora biti tudi prav za člane socialnega zavarovanja, ki tvorijo večino tega prebivalstva in ki jih najbolj tepejo ljudske kuge in socialne bolezni. — Komur je prospeh zavarovancev v resnici pri srcu, ta more biti le za en okrožni urad, ker bo le ta kos svoji veliki nalogi. Lokalne potrebe in želje, ki so napram splošni potrebi manjšega pomena, se pa dajo uresničiti s tem, da se dá posamnim ekspozituram večji delokrog, da se jim omogoči pobiranje prispevkov in izplačevanje hranarine, kar se da po zatrdilu upravnih organov lahko izvesti. Ko pa sklepamo o tako važnem vprašanju, smemo imeti pred očmi le celokupen interes in prospeh zavarovancev.

Iz vsega sveta

Problem evropske varnosti in londonska konferenca.

Kakor smo že poročali, se je sestala dne 16. t. m. v Londonu zavezniška konferenca, da uredi vprašanje reparacij na podlagi Dawesovega načrta.

Na podlagi versailleske mirovne pogodbe je Nemčija dolžna povrniti zaveznikom vso vojno škodo, katero naj bi določila posebna komisija iz zastopnikov Francije, Anglije, Italije, Belgije, Japonske in naše države. V to svrhu se je vršilo več konferenc med zaveznički in tudi z Nemci, ki so se na vse načine hoteli odtegniti svojim obveznostim. Ker je bila Francija prepričana, da Nemčija noče plačati, je zasedla Poruhrje in Porenje. Ker je Nemčija pozneje uravnala svojo finančno politiko tako, da je bilo onemogočeno sploh vsako plačevanje vojne odškodnine in ker se je pojavilo nasprotstvo med francoskim in angleškim naziranjem, se je vršila konferenca v Cannesu, ki pa je ostala brez rezultata, ker se je Anglija protivila francoski zahtevi po zasiguranju Francije. Nemčiji je bil dovoljen moratorij pod pogojem, da uredi svoje finance in da si preskrbi inozemsko posojilo. Pričela so se tozadevna pogajanja, ki pa so bila brezuspešna. Nemčija je sploh prenehala s plačevanjem. Razne nemške predloge so zaveznički odklonili, ker niso bili v skladu z mirovno pogodbo. Ko pa je Nemčija, prisiljena vsled okupacije Poruhrja in vsled separatističnega pokreta v Porenju, predlagala posebno komisijo izvedencev, ki naj bi ocenila njeno plačilno sposobnost in je izjavila, da se bo sodbi te komisije podredila, je prišlo med Francijo in Anglijo do ponovnega zblizanja. Tudi Zedinjene države so pristale na sodelovanje v tej izvedeniški komisiji. Tako sta bili imenovani dve komisiji, ki sta pregledali nemški proračun, davke itd. ter sta 9. aprila letos končali svoje delo, katerega rezultati so bili objavljeni v Dawesovem načrtu. Zaveznički so bili za načrt, pozneje pa tudi Nemčija. Kako naj se ta načrt izvede, pa naj določi londonska konferenca.

Delo konference lepo napreduje. Nemčija je izjavila, da pošlje svoje delegate na poziv v London. Iz sklepa konference bodo izključena vprašanja vojaške izpraznitve Poruhrja, sankcije za slučaj, ako Nemčija ne izpolni svojih dolžnosti in pravilnik za nemška plačila v naravi, dokler se bo vršilo plačevanje po Dawesovem načrtu.

Bolgarska.

Bolgarsko sobranje je razpuščeno. Parlament je sprejel zakon o amnestiji Radoslavove vlade. Izglasovan je tudi zakon o amnestiji krivcev v Trnovu. Parlament je sprejel tudi naredbe proti komunistom in zemljoradnikom.

Tedenske vesti

— **Kraljeva zahvala »Jugoslovenski Matici«.** Na brzojavni udanostni pozdrav pokrajinskega zbora »Jugoslovenske Matic« v Ljubljani je prejel dr. Vladimir Ravnihar kot predsednik »Jug. Matic« sledečo zahvalo iz kraljeve pisarne: »Gospodine! Prijatno dirnut izjavama odanosti podnesenim u ime Jugoslovenske Matic« u Ljubljani prilikom društvenog pokrajinskog zbora, Nj. Vel. kralj blagovoleo je narediti, da se učesnicima ovog zbora izrazi njegova iskrena zahvalnost.«

— **Dr. Niko Županič v Žuničah pri Vinici.** V četrtek dne 17. t. m. je imel dr. Niko Županič sestanek v Žuničah s Hrvati in tamošnjimi Belokranjci, ki bi radi imeli most čez Kolpo. Dr. Niko Županič je ljudstvu pojasnil škodljivost radičevske politike na gospodarskem polju Hrvatske in Slovenije. Ljudstvo je ministru živahno pritrjevalo.

— **Jubilej slovenskega skladatelja.** 21. t. m. je praznoval skladatelj P. Hugolin Sattner petdesetletnico svojega svečeniškega stanu. Odličnemu kulturnemu delavcu, skladatelju opere »Komposteljski romar« naše iskrene čestitke!

— **Ameriško odlikovanje našega učenjaka.** Geografsko društvo v New Yorku je odlikovalo z zlato medaljo predsednika Srbske akademije znanosti in profesorja beogradske univerze dr. Jovana Cvijčica v priznanje njegovih zaslug pri znanstvenem delu za geografijo Balkana.

— **Odlikovanje.** Z redom sv. Save III. razreda je odlikovan narodni delavec, župnik v pok. g. Ivan Vrhovnik v Ljubljani.

— **Smrtna kosa.** Te dni je umrl v Zagrebu redni univerzitetni profesor in dekan zagrebške medicinske fakultete dr. Pavel Šavnik. Pokojni je bil rojen 24. decembra 1882 v Kranju iz znane narodne rodbine Šavnikove. Medicino je študiral na Dunaju in v Inomostu, kjer je bil leta 1912 promoviran doktorjem. V Inomostu, je ostal do leta 1918 kot asistent na dermatološki kliniki, nato je bil na monakovski in praški kliniki. 23. maja 1923 je bil imenovan za profesorja dermatologije in venerologije na zagrebški univerzi. Pokojni znanstvenik je bil brat delegata finančnega ministva v Ljubljani dr. Karla Šavnika in lekarnarja v Kranju Fr. Šavnika. Z njim smo izgubili Slovencem zopet moža, ki je s svojim znanstvenim delovanjem delal čast našemu imenu. Žalujemo rodbini naše najiskrenejšo sožalje.

— **V Gribljah ob Kolpi je umrl g. Jurju Županiču,** podpredsedniku tamošnje krajevene organizacije NRS, edini sin Dušan. Naše iskreno sožalje.

— **Izplačevanje invalidnine.** Finančni minister dr. Milan Stojadinović je ukazal vsem finančnim upravam, naj prične z izplačevanjem invalidnine. Za prvi čas je odrejeno, da se izplačata dva milijona dinarjev.

— **Letošnji kongres jugoslovenskih novinarjev** se vrši 8. in 9. septembra na Sušaku.

— **Kongres gozdarjev** se vrši letos v Sarajevu in sicer med 15. in 20. avgustom.

— **Novo znamke.** Poštno ministrstvo je izročilo v promet štiri vrste novih poštinih znamk, tiskanih v Londonu. Znamke so po Din 0,50, 2, 15 in 20. Znamke ameriške izdaje ostanejo v prometu, dokler ne poidejo.

— **Geodetska šola.** Po iniciativi finančnega ministra dr. Stojadinovića se otvori jeseni v Beogradu državna geodetska šola.

— **Pasteurjev zavod v Celju.** Novoustanovljeni Pasteurjev zavod v Celju sprejema pomoči potrebne iz ljubljanske in mariborske oblasti, kakor tudi iz sosednjih oblasti. Zavod služi v prvi vrsti za cepljenje ljudi proti steklini, hodisi, da so že ogrizeni, hodisi da se hočejo zavarovati za vse slučaje. V drugi vrsti služi zavod zatiranju stekline med živalmi. Zdravniška pomoč v zavodu je brezplačna. Za nastanjenje ogrizenih oseb so tri posebne barake, v katerih je mesta za trideset oseb. Zdravljenje se vrši tudi ambulatorno in morejo bolniki stanovati tudi izven zavoda.

— **Strokovno šolstvo.** Gremij trgovcev v Ljubljani objavlja sledeče: Na odborovi seji, ki se je vršila dne 11. tm. je sklenilo načelstvo, da se prične redni pouk na gremijalni trgovski nadaljevalni šoli dne 1. septembra tl. Za vstop v prvi letnik gremijalne trgovske šole se zahteva predizobrazba dveh razredov srednje šole ali dveh razredov meščanske šole ali pa 8 razredov osnovne šole. Člani se naprošajo, da se ravnajo strogo po sklepu načelstva ter ne sprejemajo nobenega vajenca brez navedene predizobrazbe. Nadaljna navodila glede gremijalne šole se bodo pravočasno naznanila.

— **Sprejem gojencev v podčastniške šole.** Ministrstvo vojske in mornarice je odredilo, da se

letos sprejmejo gojenci v podčastniške šole in sicer: 1. 200 gojencev v 1. artiljerijsko podčastniško šolo v Čupriji. Rok 15. septembra 1924. 2. 50 gojencev v vojaško sanitetno šolo v Beogradu. Rok 15. avgusta 1924. 3. 200 gojencev v 2. artiljerijsko podčastniško šolo v Mariboru. Rok 15. septembra 1924. 4. 200 gojencev v inžinersko podčastniško šolo v Mariboru. Rok 15. septembra 1924. Pogoji za sprejem so: 1. Državljanstvo SHS. 2. Starost ad 1., 3. in 4. — 17 do 21 let, ad 2. — 16 do 21 let. 3. Najmanj 4 razredi gimnazije ali realke. 4. Nemoževan vedenje. 5. Dovoljenje starišev. 6. Samski stan.

— **V kr. pomorsko akademijo v Bakru** se sprejmejo učenci, ki so z uspehom končali štiri razreda katerisibodi srednje šole. Pri vpisu od 27. do 30. avgusta t. l. plačajo gojenci predpisano takso in priložijo: a) rojstni list, b) domovinski list, c) spričevalo drugega semestra četrtega razreda, d) zdravniško spričevalo. Pri sprejemu bodo položili izpit iz 1. hrv. srb. jezika, 2. aritmetike, 3. geometrije in 4. fizike. Hrana in stanovanje privatno od 800 do 1200 Din mesečno. Internata ni. Učna doba traja štiri leta.

— **Natečaj za sprejem novih učencev v državno prometno železniško šolo** za šolsko leto 1924-25. Generalno ravnateljstvo državnih železnic in minister prometa sta odobrila, da se za šolsko leto 1924-25 sprejme v državno prometno šolo 100 učencev, od teh 90 učencev in 10 učenk, pod sledečimi pogoji: 1. Kandidat mora dovršiti šest razredov srednje šole; 2. mora najmanj 16 let, a največ 20 let star; 3. biti mora državljan kraljevine SHS; 4. biti mora pravilno razvit, zdrav, imeti mora dober vid in sluh ter mora razločevati barve in 5. položiti mora sprejemni izpit. — Pouk traja 2 leti ter imajo učenci, ki dovrše to šolo, pravico do sprejema v drugo kategorijo uradnikov, ker je čin te šole enak dovršenemu osmemu razredu gimnazije z maturou. Učenci se sprejemajo po natečaju in za cel čas šolskega pouka. Z ozirom na njih premoženjske razmere in izkazane uspehe, prejemajo učenci stalno mesečno državno pomoč v znesku 500 do 900 Din, a poleg tega po možnosti tudi 1 obleko. — Vsakega kandidata mora pregledati zdravnik in po zdravniškem pregledu, ako je spoznan za sposobnega, mora kandidat polagati sprejemni izpit iz: a) srbsko-hrvatskega ali slovenskega jezika, b) aritmetike in geometrije (celi program za nižje razrede srednjih šol) in c) iz splošnega zemljepisa, a posebno še iz zemljepisa kraljevine SHS. Šele po položenem sprejemnem izpitu postane kandidat učenec te šole. — Prijave za natečaj naj se vpošljejo v priloženem pismu: Generalna direkcija državnih železnic — saobračajno odeljenje — Beograd, Frankopanova ulica 17 (Krunska 13) do inklušive 10. avgusta 1924. — Uprava šole bo tega dne pregledala prijave poedincev in bo kandidatom, ki bodo odgovarjali pogojem, poslala brezplačne železniške vozovnice za potovanje v Beograd. Kandidati, ki bodo pri zdravniškem pregledu spoznani za nesposobne ali ne bodo položili sprejemnega izpita, prejmejo brezplačno vozovnico za povratek. — Vsak kandidat mora priložiti svoji prijavi sledeče: 1. izpričevalo o dovršenem šestem razredu srednje šole, 2. rojstni list, 3. dovoljenje staršev ali varuha, potrjeno od pristojne policijske oblasti, da se kandidat sme vpisati v to šolo. Poleg tega revers kandidata, v katerem se obvezuje, da se bo držal šolskih pravil, da bo ostal v službi državnih železnic in je ne bo zapustil po svoji volji najmanj trikrat toliko časa, kolikor bo trajal šolski pouk. Službo sme prekiniti samo v svrhu odsluženja vojaške službe, vendar pa se tudi v tem slučaju kandidat obveže, da bo za toliko časa podaljšal svojo obvezo. Istotako se kandidat obveže, da bo, v slučaju, da zapusti šolo ali službo iz drugih vzrokov, povrnil državni blagajni vse zneske, ki bi jih prejel v teku šolskega pouka. — 4. Potrdilo policijske oblasti o državljanstvu, 5. dokazilo o premoženjskih razmerah. — Učenci, ki so po dovršenem šestem razredu prekinili šolo, se morejo tudi priglasiiti pod pogojem, da poleg navedenih listin priložijo tudi izpričevalo policijske oblasti o vzroku prekinjenja in o svojem vedenju za čas, ko so zapustili šolo.

— **Mornariški dnevi na Bledu.** Jadranska Straža v Ljubljani priredi dne 2. in 3. avgusta na Bledu mornariška dneva. Dne. 2. avgusta popoldne se vrši cvetlični korzo ladij na jezeru in bo najlepše okrašena ladja dobila nagrado. — Zvečer se vrši istotako na okrašenih in razsvetljenih ladjah serenada in podoknica visoki kraljevski rodbini v prvi vrsti v čast pokrovitelju Jadranske Straže kraljeviču Petru. Obenem se vrši bajna razsvetljava jezera in okolice v takem obsegu, kakor jo doslej še ni bilo. Po serenadi se vrši rečunija v zdraviliškem domu. V nedeljo 3. avgusta se vrši cvetlični dan in se bodo prodajale tudi cigarete in razvednice Jadranske Straže. Na je-

zeru se vrši tekma plavalnih in veslaških klubov za prvenstvo Slovenije. Putnik d. d. za promet tujecev v Beogradu je poklonil zmagovalnemu klubu krasen srebrni pokal. Poleg tega se vršijo še veslaške tekme domačinov in kolesarska tekma Zagreb—Ljubljana s ciljem Bled. Udeležniki iz Ljubljane, ki so člani Jadranske Straže, bodo imeli 50 odstotni popust na železnici. Na Bledu se je pod vodstvom g. župana sestavil lokalni odbor, ki vodi vsa pripravljala dela. Prireditve mornariških dni bo za Bled velika privlačnost, ker bo nudila v vsakem oziru zlasti letoviščarjem polno zabave in užitka.

— **Odprava lokalnih vozov pri vseh mednarodnih brzovlakih.** Z 18. t. m. so odpravljani pri vseh mednarodnih brzovlakih lokalni vozovi, vendar obstoja še nadalje promet lokalnih potnikov v istem obsegu, kakor do sedaj. Lokalni potniki naj vstopajo iz carinskih in policijskih ozirov vedno v one vozove, katere jim nakaže vlakospremno osobje. Po največ so to prvi vozovi za lokomotivo. Na zahtevo obmejnih policijskih komisariatov morajo imeti lokalni potniki pri sebi kakršnokoli legitimacijo, s katero lahko dokažejo v vlaku službovršečim policijskim organom svojo identiteto. Ta zahteva ni nova, pač pa stopa sedaj občutnejše v veljavo, da se lažje razloči lokalnega in transitnega potnika.

— **Nedeljski vlaki na progi Maribor—Dravograd—Meža.** V dobi od 20. julija do 30. septembra vozi na progi Maribor gl. kol.—Dravograd—Meža ob nedeljah in praznikih izletniški vlak, ki odhaja iz Maribora ob 13.35 in prihaja v Dravograd—Mežo ob 15.19. Vlak odhaja iz Dravograda ob 20.21 in prihaja v Maribor ob 22.06.

— **Sprememba voznega reda Maribor—Špilje.** Iz Maribora odhaja jutranji vlak ob 5. večerni pa ob 19.25. Iz Špilje odhaja jutranji vlak v Maribor ob 6.20, večerni pa ob 21.15.

— **Ležnina za pakete,** ki so naslovljeni poste restante ali v širši dostavni okraj. Ministrstvo je z razpisom št. 39.599 z dne 14. junija 1924. izdalo naslednjo naredbo: 1. Za pakete, kateri so naslovljeni poste restante, se mora plačati ležnina od dne, ko pridejo pošiljke na naslovno pošto. 2. Za pakete na naslovnike v širšem dostavnem okraju se računja ležnina od tistega dne, ko je bil naslovnik obveščen, da je paket prišel, oziroma od dne, ko mu je bilo izročeno obvestilo. Doslej so bili poste restante paketi ležnino prosti: prvi dan (to je tisti dan prihoda dva naslednja dneva ter tisti dan, ko je naslovnik pošiljke dvignil, torej 4 dni, oni v širšem dostavnem okolišu pa še več dni.

— **Velik gozdni požar.** Te dni je uničil požar na otoku Braču okoli 4000 m³ lesa ter povzročil poldrug milijon dinarjev škode.

Dopisi

d **Iz Žužemberka nam poročajo:** Razmere, ki vladajo danes v našem kraju, grede že vsakemu dostojnemu človeku na živce. Strupeno sovraštvo, ki so ga zanesli semkaj, je že davno prestopilo vse meje dostojnosti. Najsvetejša čustva nacionalizma in državnega patriotizma se izrabljajo v svrhu najgrših mahinacij gotovih ljudi, ki mislijo, da so poklicani, a že davno niso več izvoljeni. Napadi, poboji, zmerjanje, natolcevanje in grožnje so na dnevnem redu. Gospoda »petelin«, tako se ne dela za narod in državo, tako se je ubija čut ljubezni do naše ljube domovine. Dosti žalostno bi bilo, da bi Žužemberk premogel le 25 oseb, ki jim je na srcu krepka jugoslovenska država. Vedite g. notar Carl, da je Vaša misija že davno končana, torej idite in ne blatite več napredne državne misli v Žužemberku.

d **Št. Jernej na Dolenjskem.** Politične razmere v našem kraju zaslužijo, da se jih spomni tudi naš »Radikalni Glasnik«, ki bo gotovo sčasoma pripomogel k ozdravljenju tudi pri nas. Ob priliki bomo poročali marsikaj zanimivega tako za naše demokratske »naprednjake«, kakor in še posebej za naše klerikalne nazadnjake, ki še vedno tičijo v starem avstrijskem duhu. Kar se pa tiče tako imenovane napredne fronte, ki jo z vsemi silami zagovarjajo naši demokrati po nalogu iz Ljubljane, bodi za danes omenjeno, da ima vsak zaveden patriot pravico udeleževati se tam, kjer se največ dela za državo in naše ljudstvo. Tudi uvidevajo, da more pomagati našemu ljudstvu samo vsedrjavna radikalna stranka, ki sestoji po večini iz kmečkega prebivalstva.

d **Marenberg.** Tu se je ustanovila za naš sodni okraj podružnica Društva stanovanjskih namjenikov, v katero je vpisanih nad 50 oseb, kar dokazuje muino potrebo tega društva v našem kraju. Na zborovanju se je tudi zahtevalo, da se za naš sodni okraj prenese stanovanjska oblast od srezkega poglavarstva v Prevaljah k občini Marenberg.

Gospodarstvo

Kmetijski krediti.

Na prvem sestanku permanentnega združenega akcijskega odbora v Zagrebu, katerega so se udeležili tudi delegati iz Ljubljane, se je razpravljalo o možnosti, kako bi mogle kar najhitreje dobiti povoljni kredit zadržne in kmetijske ustanove. V ta namen se je izvolil poseben odbor, ki bo vodil tozadevno nadaljno akcijo. Zamišljena je podpora Narodne banke in poštne hranilnice. Nadalje se je razpravljalo o možnosti posojil v inozemstvu z garancijo države. Za to akcijo je sedaj 11 osrednjih združnih organizacij, 2 kmetijski društvi in 3 združni denarni zavodi z okoli 3000 zadržnamj in 150.000 zadržnikmi brez oztra na politično pripadnost.

g Podražanje tovarnih listov. Prodajna cena tovarnih listov se povišuje od 1 Din na 5 Din 50 par in sicer s 1. avgustom t. l. Stari tovarni listi se morejo zamenjati do vključno 29. oktobra t. l. Za vsakih pet starih tovarnih listov se bo pri zamenjavi izdal po en novi proti plačilu 50 par za obrazec.

g Med. Cena medu je na debelo Din 18—22, na drobno pa Din 25—30. Letošnji pomladanski pridelek medu je v vsakem oziru dovoljen.

g Cene žita na novosadski borzi: Nova pšenica avgust, september duplikat kasa Din 325—350, stara pšenica Din 335—340, koruza Din 255—257,50, oves Din 300, moka št. 0. Din 510, otrobi Din 200.

Koroške pravljice

Divja jaha

V Rožu se pripoveduje: V času med Božičem in Sv. Tremi kralji je ponoči nevarno iti na Žingarco (gora pri Borovljah, med Dravo in Slovenjim Plajberkom). Najprej se sliši silen vihar. »Divja jaha« prihaja. Najprej velik divji mož obdan od trope tronogih psov, ki čudno lajajo. Tudi Pehtra baba je v sprevodu. Vsekrižem se razlega strašen hrušč najrazličnejših živalskih glasov: mačk, ptic, psov, miši, podgan. Celu hudič sam je zraven. Ves gozd odmeva divjega krika lovcev in gonjačev. Prihaja bližje, a ničesar ni videti. Kdor sreča divjo jago, se ga poloti strašen strah in groza. Hitro mora leči na pot v desno kolesnico, z obličjem proti zemlji in mora roke prekrižati nad glavo. V tem slučaju se mu ničesar ne zgodi, tudi strahu ne čuti nobenega in divja jaha gre preko njega, ne da bi mu kaj žalega storila. Toda od sebe ne sme dati nikakega glasu. Ko gre jaha preko njega, sliši glasove: »Tvoja sreča, da tu ležiš, drugače bi te raztrgal v prah in pepel.« Včasih zadoni v divjem sprevodu lepodoneča godba in mogočno petje.

Nekega večera je sedelo več kmečkih deklet zunaj pred hišo na lesenem hodniku. Tedaj je pridrvela divja jaha mimo hiše. Slišalo se je, kot da se psi podijo okrog hiše in neprestano se je razlegalo: »Gning, gnavng, gning, gnavng.« Dekleta so se smejale in so začele posnemati čudne glasove. Toda niso se dolgo smejale. Naenkrat je zakričalo tam spodaj: »Ste pomagale jagati, bote še pomagale glodati.« In pri teh besedah jim je nekaj padlo pred noge. Groza jih je obšla, ko so spoznale, da je človeško stegno. Skušale so ga vreči doli raz hodnik, a ves trud je bil zastonj, niso ga mogle spraviti z mesta. Tedaj jim je nekdo svetoval, da naj stegno čez eno leto, ko bo zopet prišla divja jaha, vržejo doli. In res. Minulo je leto in dan, zopet so sedele na hodniku, ko so naenkrat začule pošastno doneči »gning, gnavng«. Hitro so vrgle stegno doli, in od spodaj so čule glas: »Če bi ga ne bile vrgle doli, bi vas raztrgali v prah in pepel.« Nikdar več si niso upale burk uganjati z divjo jago.

V spremstvu divje jage so tudi duše otrok, ki so umrli, predno so bili krščeni. Zdaj se morajo s Pehtra tako dolgo potikati okrog, dokler jih kak človek ne nagovori. Če sre-

g Pregled konj, namenjenh za izvoz. Ministrstvo za poljedelstvo in vode je izdalo naredbo, da morajo biti odslej vsi enokoptarji (konji, megi, mule in osli), ki so namenjeni za izvoz v inozemstvo, predno se vtovorijo v železniške vozove (brodove) pregledani in maleinizirani (očesni preizkus) po veterinarju, ki je odrejen za pregled živali. Vsak izvoznikar je dolžan najmanj 24 ur prej obvestiti pristojnega veterinarja, da ta izvrši predpisan pregled.

g Carinarnica na Bledu. V času letoviške sezone posluje na Bledu carinska, ekspozitura, ki je podrejena jeseniški carinarnici.

g Trgovsko-industrijska razstava se vrši v Sremski Mitrovici od 27. julija do 3. avgusta.

g Obrtniška šola v Mariboru. V kratkem se ustanovi v železniški delavnici obrtniška šola, kjer se bo izobraževal naš naraščaj in se pripravljaj za strokovno službo. Šola bo vzdržavala železnica sama.

g Sadna drevesa v naši državi. Po podatkih poljedelskega ministrstva je v naši državi skupno 73 milijonov 470 tisoč sadnih dreves v vrednosti poj milijarde dinarjev. Največ je sliv, hrušk in orehov.

g Izvoz jaje v letošnjem aprilu je znašal 2567 ton v vrednosti 74.4 milijonov Din. V Avstrijo se je izvozilo za 32.6 milijonov Din, v Švico za 30.8 milijonov Din, v Nemčijo za 6.7 milijonov Din.

čajo kakega človeka, ga med divjim tulenjem hitro obkolijo, a obkoljeni se ne sme skušati boječe izmuzniti, ampak mora pogumno stopiti proti najbližnjemu otroku in pošastna družba naenkrat izgine.

V Ljubelu je nekdo šel nekdo pozno ponoči domov. Naenkrat zasliši pasje lajanje, divja jaha se podi mimo, toda precej daleč stran. Pozni potnik se čuti varnega, pa zakliče psom: Halo, halo hujs, hujs! A v hipu je stal pred njim divji lovec in mu vrgel človeško stegno pred noge z besedami: »Si pomagaj loviti (jagati) moraš še pomagati glodati.«

Neki kmet se je pozno zvečer vračal domov. Pa zasliši, da hrumi naravnost proti njemu divja jaha. Silen strah ga prevzame, a brž se spomni, da se je treba vleči na trebuh v desno kolesnico na potu. Že je bil tudi divji sprevod tu. Ko gre divja jaha mimo, začuti mož v nogi silno bolečino: nekdo mu je zasadil sekuro v nogo. Zastonj jo je skušal izvleči. Svetujejo mu, naj se čez leto in dan vleže na isto mesto. In res, zopet prihrumi divja jaha in neki glas zakliče: »Pred enim letom sem tukaj zapičil sekuro v neko klado, jo moram vzeti zopet s seboj.« In nekdo je izdrl sekuro. V nogi se ni poznala niti brazgotina.

Povodni mož v Vrbskem jezeru

V vročih dneh julija in avgusta si vsakdo rad poišče osvežujočo, hladilno kopelj, in nikjer ni kopelj tako prijetna kakor v jezeru. Ljudje, ki se zaradi dela ne morejo iti kopat podnevu, gredo v kopelj v mraku ali v mesečini.

Tako se je šla tudi neka brhka deklica, ki je služila pri nekem kmetu v Porečah, nekega sobotnega večera sama kopat v Vrbsko jezero. Že je bila nekaj časa v vodi, ko je naenkrat zapazila, da nekdo plava sem od sredine jezera. Visoko so se vzdigovali valovi in z neznanško brzino se je bližal plavač. Tedaj je spoznala po vencu iz trsja v laseh, po dveh velikih, zelenih, svetlih očeh in po zelenkasto bledem obličju povodnega moža, o katerem je že toliko slišala.

Strah in groza sta jo prevzela, in kar je mogla, je hitela domov. Brez sape je pridrvela, kakor je bila, do hiše, zletela skozi duri in jih zaprla za seboj. Komaj je bila na var-

nem, ko je že tudi povodnega moža čula pred vratih. Toda le-ta ni mogel vstopiti, ker je bilo na vratih znamenje sv. Treh kraljev G + M + B +.

Povodni mož, navajen, da vsako leto tegne par lepih deklic v svoj kristalni grad na dnu jezera, je moral topot oditi praznih rok. Deklica pa se ni nikdar več kopala v Vrbskem jezeru po solčnem zahodu.

Povodni mož ob Uršliski gori

Ob Uršliski gori na koroško štajerski meji je ležalo pred davnim časom jezero. Blizu jezera je bila kmetija. Nekoč je zapazil kmet, da so voli v hlevu vsi potni in razgreti, kot bi se ravnokar vrnili s težkega dela. To se je ponavljalo več dni, a ni se posrečilo kmetu, da bi našel vzrok čudni prikazni. Tedaj je sklenil, da bo ostal celo noč v hlevu in pazil. Ko se je bližala polnoč, je zaslišal pred hlevom težke korake, odprla so se vrata in prišel je notri mož silne postave. Meni nič, tebi nič je vezel vole v jarem in jih odgnal. Kmet mu ni branil. Črez nekaj ur se je orjak vrnil in je postavil vole zopet v hlev. Že je hotel zopet oditi, ko se je kmet ojunail, stopil pred njega in ga vprašal, kaj vse to pomeni. Tujec, bil je povodni mož, je odgovoril:

»V bližini Slovenjega Gradca vlada velika suša. Tla so izžgana in ljudem grozi glad in lakota. Molili in prosili so za pomoč. Ker se mi ubožci smilijo, sem sklenil, da jim hočem tudi jaz po svoji moči pomagati. Vzel sem torej po noči tvoje lepe vole in sem vozil vodo doli v razsušeno pokrajino. Da pa ne boš imel škode in ne boš klet nad menoj, ti bom škodo povrnil. Tvoja polja bodo vedno bogato obrodila in sreča ne bo zapustila tvoje hiše.« — Kmet je bil s tem zadovoljen in v resnici je imel od tega časa posebno srečo v hiši, na polju in pri živini. Vsled dobrote povodnega moža je pa postala tudi cela pokrajina rodovita in še zdaj bivajo ondi premožni ljudje.

Povodni mož v Rožu

V bližini Št. Jakoba v Rožu na Koroškem se je nekdo nekemu kmetu posrečilo, da je vjel dravskega povodnega moža. Imel ga je dobro zastraženega in mnogo radovednežev je prihajalo poslušat njegove zgodbe. Povodni mož je namreč znal pripovedovati mnogo zanimivih reči, ki so se dogodile v onem kraju. Včasih so ga gnali zvezanega skozi vas in vsi so se čudili, ko jim mož pripoveduje stvari, ki so se jih najstarejši ljudje komaj spominjali. Rad je pripovedoval, a vedno znova je prosil naj mu vrnejo zopet prostost.

Slednjič se je kmet, ki ga je imel vjetega, dai preprostiti in je sklenil, da bo povodnega moža izpustil. Zadnjikrat so ga peljali skozi vas. Ko so šli mimo pokopališča, so ga ljudje povpraševali o mnogih mrtvih, ki so ondi že dolgo počivali. Povodni mož je za vsakogar natančno napovedal, kako in zakaj je umrl. Vsi so se čudili njegovi vednosti in ga niso nehali izpraševati. Imenoma je naštel ljudi, katerim je bilo usojeno dolgo življenje, ki so pa vsled skrivnostnih hudobij morali predčasno umreti. — V tem je sprevod prišel skozi vas in zunaj vasi so povodnega moža izpustili. Ta je bil silno vesel, da je zopet prost in bežal je z velikimi koraki. Predno pa je vaščanom izginil izpred oči, jim je zaklical, da so ga toliko reči izpraševati, a na najvažnejše vprašanje so pozabili: kaj namreč pomeni križ v orehu. Od tedaj ga niso več videli.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Kisovec

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Ruski tisk
*
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
К Р Ш К О

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otroče, velika zaloga not, lastnih izdaj. - Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiki za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošiljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! ∴ Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Broš.	Vez.
	Din	Din
St. 1. I. Albreht: Ranjena gruda , izvirna povest, 104 str.	12-	17-
" 2. Rado Murnik: Na Bledu , izvirna povest, 181 str.	16-	22-
" 3. I. Rozman: Testament , ljudska drama v 4 dej., 105 str.	12-	17-
" 4. Cvetko Golar: Poletno klasje , izbrane pesmi, 184 str.	20-	26-
" 5. Fran Milčinski: Gospod Fridolin Žolna in njegova družina , veselomodre črtice I., 72 str.	8-	13-
" 6. L. Novák: Ljubosumnost , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	6-	11-
" 7. Andersenove pripovedke . Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str.	12-	17-
" 8. E. Gaboriau: Akt števil. 113 , roman, poslov. E. V., 536 str.	22-	28-
" 9. Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije , 347 str.	24-	30-
" 10. I. Albreht: Andrej Ternouc , reliefna karikatura, 55 str.	6-	11-
" 11. Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje , božična povest v 4 slikah, 84 str.	12-	17-
" 12. Fran Milčinski: Mogočni prstan , narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	12-	17-
" 13. V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna , roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	10-	15-
" 14. Dr. Karl Engliš: Denar , narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	26-	32-
" 15. Edmond in Jules de Goncourt: Renée Mauperin , roman, prevel P. V. B., 239 str.	15-	21-
" 16. Janko Samec: Življenje , pesmi, 112 str.	15-	20-
" 17. Prosper Mérimée: Verne duše v vicah , povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	9-	14-
" 18. Jaroslav Vrhlicky: Oporoka lukovškega grajščaka , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fran Bradač, 47 str.	6-	11-
" 19. Gerhart Hauptmann: Potopljeni zvon , dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	16-	22-
" 20. Jul. Zeyer: Gompači in Komurasaki , japonski roman, iz češčine prevel dr. Fran Bradač, 154 str.	14-	20-
" 21. Frid. Žolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic , II., 73 str.	8-	13-
" 22. L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata , roman, poslovenil Fr. Pogačnik	14-	20-
" 23. Sophokles: Antigone , žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	9-	14-
" 24. E. L. Bulwer: Poslednji dnevi Pompejev , I. del	30-	36-
" 25. E. L. Bulwer: Poslednji dnevi Pompejev , II. del (v tisku)	30-	36-
" 26. L. Andrejev: Črne maske , drama, poslov. Jos. Vidmar, 82 str.	12-	17-
" 27. Fran Erjavec: Brezposelnost in problemi skrbstva za brezposelne , 80 str.	12-	17-
" 28. O. Župančič: Veronika Deseniška , tragedija v 5 dej., 185 str. broš.	25-	32-

Znanstvena zbirka (veliki 8° format)

St. 1. Dr. L. Cermelj: **Boškovičev nauk o materiji -- prostoru -- času v luči relativnostne teorije**, 52 str.
 16- | 23- |

Za vsak zvezek je računati po Din —80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema **Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.**

Najcenejše nove in rabljene
pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računskih, množevalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6.II.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Ne kupujte netočnih in dragih
VOZNIH REDOV!

Dobi se
v vseh knjigarnah in trafikah po vsej Sloveniji najbolj priljubljen

VOZNI RED

vseh železn., poštних in avtomob. prog v Sloveniji s kurzno karto.

Sestavljen po najnovjših podatkih

Cena
samo 8 Din.

Preprodajalec popust kot pri zadnji izdaji

Naročila sprejema
Zvezna tiskarna in knjigarna, Ljubljana
WOLFOVA ULICA 1

4
koristi

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

imajo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinici podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji.
Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Somišljeniki, razširjajte „Radikalski Glasnik“!